

**СОЦІОКУЛЬТУРНІ ПЕДАГОГІЧНІ ЗАДАЧІ ЯК ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ
ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ**

У представленій статті розглядаються можливості соціокультурних педагогічних задач як інноваційних технологій формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови в ЗНЗ. Автором пропонується технологічна схема побудови і розв'язання соціокультурних педагогічних задач.

Для вирішення задачі підготовки компетентного спеціаліста педагогічного профілю в умовах нової мовної політики потрібно не мало сил. У методичній літературі останнього десятиріччя з'явилося немало досліджень, які направлені на пошук ефективних шляхів формування професійної компетентності майбутнього вчителя. Це роботи О. Є. Антонової, В. П. Безпалько, О. А. Дубасенюк, І. Я. Зязюна, С. Ю. Ніколаєвої, О. Б. Бабич, у яких розглядається сутність професійної компетентності, її структура, компоненти та засоби формування. Питанням інтеграції культури у процес формування соціокультурної компетенції майбутнього вчителя іноземної мови присвячені роботи Н. М. Бібік, Н. Ф. Бориско, Ю. І. Пассова, О. Б. Тарнопольського, R. Lado, J. Hammer, C. Kramsh та інших.

Проте реальність сьогодення підтверджує, що розвиток соціокультурної компетенції у професійній компетентності майбутнього вчителя іноземної мови в більшості випадків залишається декларативною вимогою.

З огляду на необхідність модернізації змісту, форм і методів професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови, зумовлених Болонським процесом, європейськими документами, що регламентують нову мовну політику в Європі і в Україні, з метою поліпшення формування професійної компетентності майбутнього вчителя соціокультурні педагогічні задачі розглядаються нами як ефективні інноваційні технології професійної підготовки вчителя іноземної мови у вищому педагогічному закладі. Тому **метою статті** є спроба розглянути можливості даної технології під час професійної підготовки та розробки технологічної схеми побудови і розв'язання соціокультурних педагогічних задач.

У педагогічній та методичній літературі останніх років приділяється багато уваги розробці інноваційних технологій навчання (В. М. Єремєєва, В. В. Кабакчи, Ю. І. Пассов, О. О. Першукова, В. В. Сафонова та ін.). Учені визначають технологію навчання таким чином. *Технологія навчання* – це послідовність операцій і процедур, які складають у сукупності цілу дидактичну систему, реалізація якої в педагогічній практиці призводить до досягнення конкретних цілей навчання і виховання за оптимально короткі терміни, з найменшою витратою педагогічних сил і засобів. У своєму дослідженні ми будемо говорити про використання педагогічних технологій формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови в соціокультурному аспекті.

У межах такого підходу педагогічна технологія навчання є "культурним поняттям, яке пов'язане з новим педагогічним мисленням і професійною діяльністю вчителя, з одного боку, й інтелектуальною переробкою загальноосвітніх, культурних і соціально значущих якостей і здібностей підростаючого покоління – з іншого" [1: 78].

У світлі формування професійної соціокультурної компетенції під педагогічною технологією навчання ми розуміємо проектування педагогічної діяльності вчителя щодо відбору соціокультурного матеріалу, приведення в систему форм і методів формування соціокультурної компетенції учнів і послідовної реалізації проекту майбутнього формування соціокультурної компетенції на практиці, який сприяє розвитку мислення вчителя як особливого соціокультурного феномена, актуалізації його смислотворчої діяльності і формування його професійної компетентності. У цьому проявляється контрибутивний характер педагогічної технології.

Учені підкреслюють, що будь-яка педагогічна технологія повинна задовольняти основні методичні вимоги: мати наукову базу; спиратися на певну наукову концепцію; науково обґрунтовувати навчальні цілі; володіти ознаками системи: проектувати логіку процесу, взаємозв'язок усіх частин, узагальнення.

Серед різноманітних напрямлень інноваційних педагогічних технологій найбільш адекватним поставленим цілям є педагогічні соціокультурні задачі. У педагогічній літературі "педагогічна задача – це типова проблемна ситуація, яка моделює процес навчання і виховання в школі, аналіз і рішення якої можливі при співвідношенні відомого і невідомого, і застосування відповідних знань" [2: 51].

На перших семінарсько-практичних заняттях студентам пропонувались авторські соціокультурні педагогічні задачі, які вони розв'язували в малих групах, з тим щоб навчити їх орієнтуватися в різних ситуаціях, знаходити можливі варіанти виходу з них і пояснювати при цьому свою власну точку зору.

Навчальні завдання, які побудовані на принципах розвивального навчання із застосуванням проблемних та евристичних методів, з цікавістю сприймалися студентами. Проблемні професійно-педагогічні соціокультурні ситуації включали задачі, що вимагали порівняльної оцінки, глибокого аналізу матеріалу, методів, засобів навчання, які спрямовані на обґрунтування, впевненість, доказ ефективності їх використання в школі.

Це, з одного боку, сприяє розвитку вербального мислення студентів – суб'єктів діяльності. З іншого – збагачує можливості їх професійної діяльності, формує і розвиває вміння об'єктивно оцінювати власну професійно-педагогічну майстерність.

Цілеспрямована організація розв'язання студентами проблемних педагогічних ситуацій на основі соціокультурних, професійно-орієнтованих задач готує їх мислення до самостійного виявлення і засвоєння взаємозв'язків і фактів різних культур. Саме використання педагогічних задач, соціокультурної, предметної, психолого-педагогічної спрямованості сприяли підвищенню мотивації студентів і накопиченню ними впевненості в оволодінні майбутньою професією.

Однак ми виходили з того, що задача стає тоді особистісно значущою, коли ініціюється самими студентами. З цією метою на лабораторних заняттях ми організували відеотренінги, на яких дали можливість перегляду відеоуроків найкращих учителів з конкурсу "Кращий вчитель іноземної мови України", щоб навчити майбутніх педагогів не тільки бачити соціокультурні педагогічні ситуації, які з'являються на уроці (у вигляді "соціокультурних пасток", соціокультурних методичних помилок учителя, недостатності знань), але і як досвідчені вчителі намагаються розв'язати їх. З іншого боку, ми намагалися навчити студентів самостійно і разом сформувати педагогічні соціокультурні задачі, які їх турбують, обирати правильну технологію рішення і намагалися їх вирішити засобами іноземної мови. Тим самим хотіли створити умови інтеграції лінгвопедагогічних знань у більш цілісне, особистісне навчання у складі їх професійної компетентності.

Спираючись на дослідження Г. Г. Дев'ятової [3], ми проаналізували процес побудови і розв'язання студентами соціокультурних педагогічних задач і виявили наступні етапи: *мотиваційний* – усвідомлення значущості вибраної проблемної соціокультурної ситуації і необхідності представити її іншим для розв'язання; *аналітичний* – особистісне виявлення причин, які впливали на її появу; *пошуковий* – пошук і вибір форм і засобів представлення задач; *проективний* – планування способу її вирішення; *альтернативний* – розробка різних варіантів вирішення задач; *виконавчий* – представлення задач і власного способу їх вирішення; *рефлексивний* – оцінка й аналіз досягнутого результату.

Таким чином, вирішення соціокультурних професійно-педагогічних задач призводить до набуття нового досвіду студента в професійно-педагогічній діяльності, накопиченню професійно необхідних знань, умінь і навичок на рівні лабораторних умов, формування емоційно-оцінних суджень.

Виділені вченими компоненти змісту професійної освіти (досвід творчої діяльності і досвід емоційно-ціннісного відношення до діяльності), на наш погляд, можуть бути використані при оцінці формування професійної соціокультурної компетенції, в основі якої закладені психологічні механізми творчої діяльності алгоритмів вирішення нестандартних соціокультурних педагогічних задач.

З цієї позиції випливає, що зміст технології формування професійної соціокультурної компетенції має подвійну природу: з одного боку, це емоційний досвід, опрідмечений у певній знаковій формі, а з іншого – діяльність студентів з цим формалізованим досвідом, яка організована за допомогою діяльності викладача.

Ми пропонуємо завдання трьох типів, а саме: пошуково-ігрові соціокультурні завдання з опорою на вербальну, вербально-зображальну і зображальну наочність; пошуково-пізнавальні соціокультурні завдання з опорою на вербальну, вербально-зображальну і зображальну наочність; пошуково-творчі соціокультурні завдання з опорою на вербальну, вербально-зображальну і зображальну наочність (Рис. 1).

Наведемо приклад подібних задач.

Задача 1.

На уроці англійської мови в 10 класі учні читаючи текст стикнулися з виразом "to bring coal to Newcastle" і переклали його дослівно. Вчитель погодився з перекладом і продовжив читати текст. У чому помилка вчителя? Як потрібно вірно прокоментувати соціокультурне явище?

Задача 2.

Урок англійської мови з теми "Sport". Як повинен вчитель англійської мови пояснити поняття "football", що в різних англomовних країнах має свої соціокультурні особливості.

Задача 3.

При вивченні теми "The British Meals" в 8 класі учні задали вчителю питання "А що таке Welsh Rabbit?" Це такий самий кролик як і в українській мові? Вчитель відповів, що це м'ясна страва, але на смак він його не знає. Які помилки допустив учитель? Дайте відповідь на питання учнів.

Наш досвід у ВНЗ показує, що дана технологія забезпечує не тільки успішне засвоєння навчального матеріалу всіма студентами, але і розвиває самостійність і індивідуальність у вирішенні педагогічних соціокультурних задач, що говорить про її достатню ефективність у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя.

Задача 4.

Ознайомтесь з запропонованим соціокультурним матеріалом. Підготуйте пошукову соціокультурну гру.

Таким чином, наші спостереження за навчально-виховним процесом у загальноосвітніх навчальних закладах показали, що формування соціокультурної компетенції учнів старшої школи викликають найбільші труднощі, оскільки робота з учнями старших класів, які мають достатній мовний запас і мовленнєвий досвід, потребує не тільки ускладненого автентичного соціокультурного матеріалу, але й використання соціокультурних пошуково-пізнавальних, пошуково-ігрових і пошуково-творчих завдань, які спонукають учнів до пошуку самостійного розв'язування соціокультурних проблем в іншомовних мовленнєвих ситуаціях.

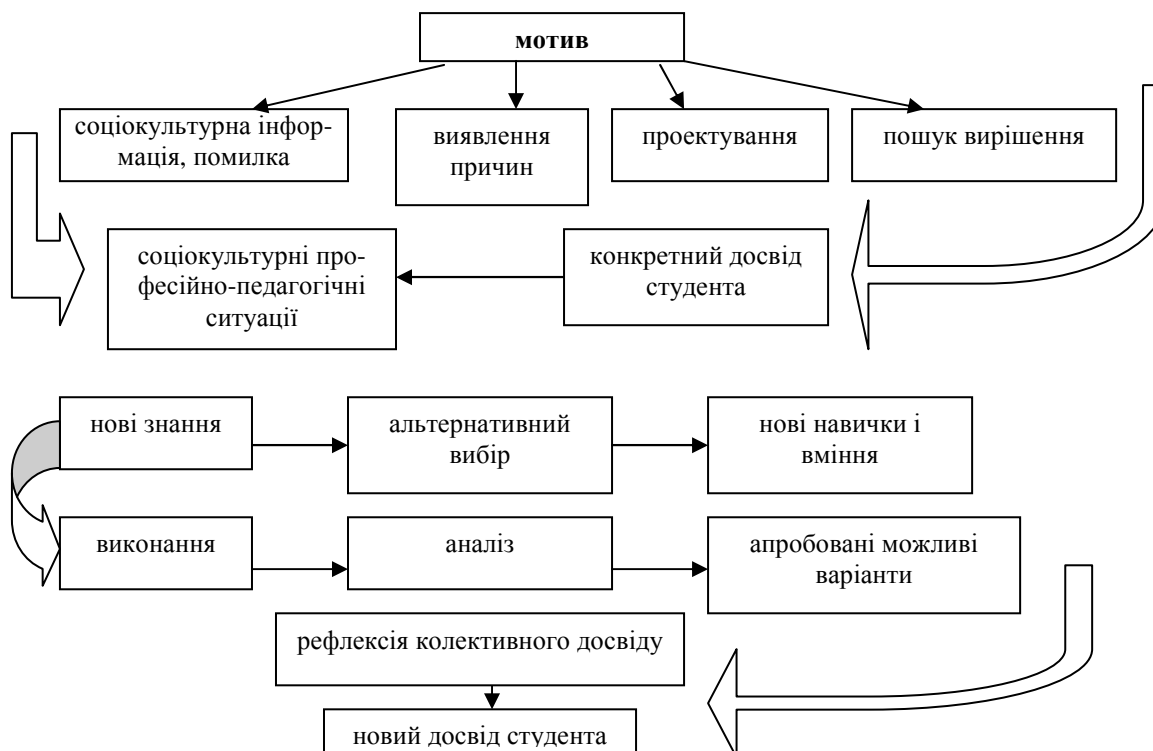

Рис. 1. Технологічна схема побудови і розв'язання соціокультурних педагогічних задач.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ломакина О. Е. Формирование профессиональной компетентности будущего учителя: Дисс. ... канд. пед. наук: 13. 00. 08. – Волгоград, 1998. – 200 с.
2. Данилова И. С. Развитие коммуникативной компетенции в процессе профессиональной педагогической подготовки учителя: Дисс... канд. пед. Наук: 13. 00. 08. – Тула, 2002. – 225 с.
3. Девятова Г. Г. Формирование готовности будущих учителей иностранного языка к межкультурной коммуникации: Дисс... канд. пед. наук. – Магнитогорск, 2002. – 186 с.
4. Бориско Н. Ф. Концепция учебно-методического комплекса для практической языковой подготовки учителей немецкого языка. – К.: Изд. центр КПУ, 1999. – 268 с.
5. Пассов Е. И. Культурособразная модель профессиональной підготовки учителя: философия, содержание, реализация // Іноземні мови. – 2002. – № 4. – С. 3-18.

Матеріал надійшов до редакції 19.12. 2009 р.

Калинин В. А. Социокультурные педагогические задачи как инновационные технологии формирования профессиональной компетентности будущего учителя иностранного языка.

В данной статье рассматриваются возможности использования социокультурных педагогических задач как инновационных технологий формирования профессиональной педагогической подготовки будущих учителей иностранного языка. На основе технологического подхода разработана технологическая схема построения и решения социокультурных педагогических задач.

Kalinin V. A. Sociocultural Pedagogical Tasks as Innovative Techniques in the Professional Development of a Future Teacher of English.

The presented article deals with the possibilities of using sociocultural tasks as innovative techniques of future English teachers' professional development. On the basis of technological approach, the article presents a technological scheme of creating and solving sociocultural pedagogical tasks.